

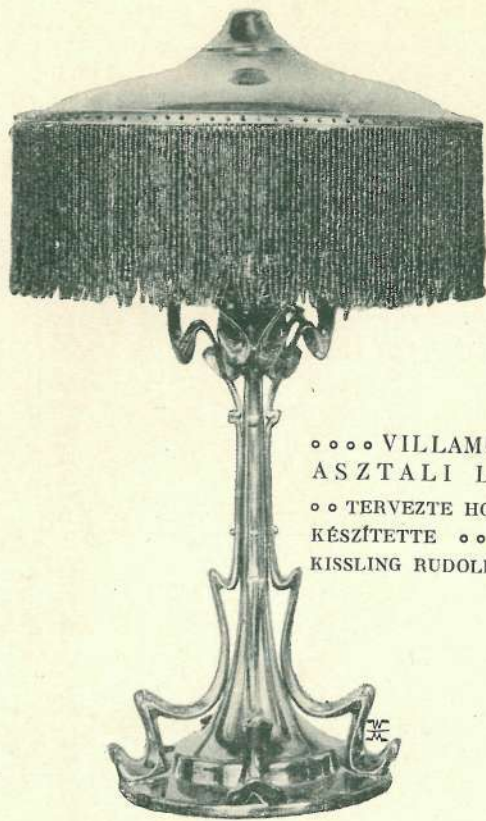
A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS.

Az ezidei karácsonyi iparművészeti kiállítás sem terjedelménél fogva, sem a kiállított tárgyaknak nagyobb becsénél fogva, nem szárnyalta túl az előzőket s mégis több mint közönséges jelentősége volt neki, sőt egyenesen határjelzőnek tekinthetjük iparművésztünknek történetében. Az volt ugyanis e kiállításnak jellegzetes tulajdonsága, a mit művészeti határvonalnak szeretnék nevezni. Ez alatt én azt a határvonalat értem, amely az igazi műipar, vagyis az alkalmazott művészet — art appliqué — és a közönséges ipari, vásári és selejtes áru közt fennáll, aminőt különösen az utóbbi évtizedekben csináltak mindenfelé. Már az utolsó három évben rendezett iparművészeti kiállításokon találkoztunk több olyan művel, a melyek nemcsak modern, de igazi művészeti szellemről tettek tanúságot. Mégis mindez csak kivétel volt s a kiállított tárgyak zöme, a mely olcsó áron volt kapható s így mintegy a nagyban való eladásra volt szánva, az eddigi kitaposott, művészietlen csapáson haladt. Ezúttal azonban éppen ez a köznapi vásári áru a kivétel s a túlnyomó rész pedig azon a magaslaton áll, a mely a modern művészet követelményeinek megfelel.

Hogy a kiállítás sem túlbő tartalmú, sem egyes darabjainál fogva kiváló, annak oka abban van, hogy mind a művészek, mind az iparosok, a kik a magyar iparművészet szolgálatában állanak, ezúttal sokfelé voltak igénybe véve. Ha már egyrészt az egyidejűleg Szt-Pétervárott rendezett magyar iparművészeti kiállítás meglehetősen sok erőt fogyasztott, a mely másképp a karácsonyi tárlat javára vált volna, úgy másrészt a párisi világkiállításra való készülődés művészi iparosainkat annyira igénybeveszi, hogy valóban csodálni való, hogy ilyen sikerült kiállítást nyélbe tudtak ütni.

* *

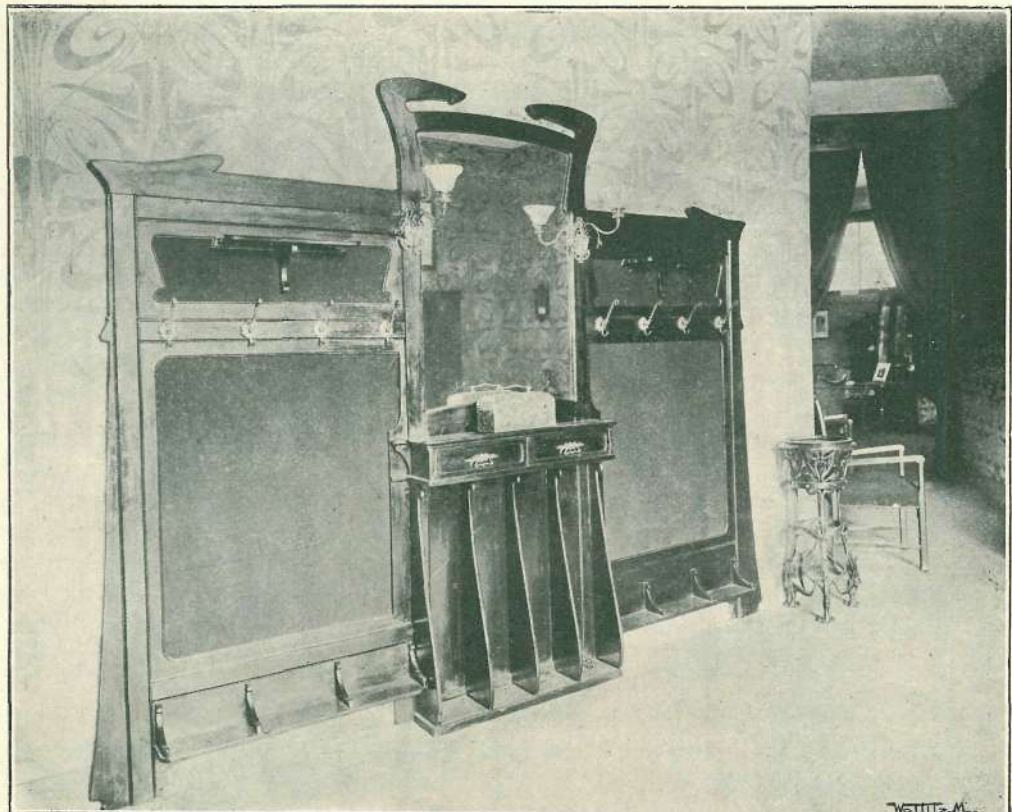
Egyike a legfontosabb kérdéseknek, a mely a karácsonyi tárlat ötletéből a magyar iparművészet minden barátja előtt felmerül, az: „Minő szerepe lesz iparművésztünknek a párisi világkiállításon?” Noha még csak szórványosan láthattunk a párisi tárlatra

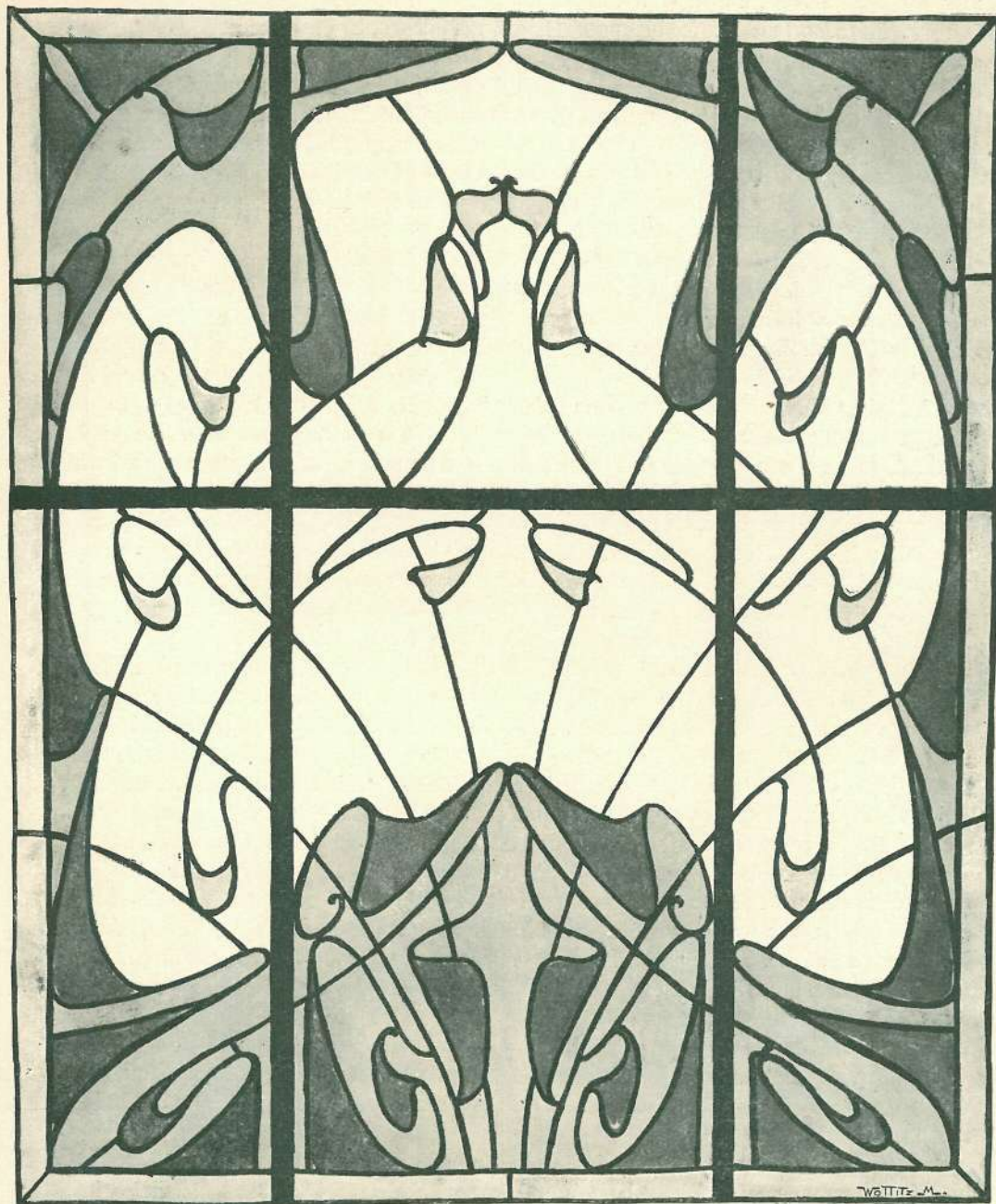
•••• VILLAMOS ••••
 ASZTALI LÁMPA.
 •• TERVEZTE HORTI PÁL.
 KÉSZÍTETTE ••••••••
 KISSLING RUDOLF ÉS FIA.

• ELŐSZOBA SZÉK.
 TERVEZTE HORTI PÁL.

RUHAFOGAS AZ ELŐSZOBÁBAN.
 TERVEZTE HORTI PÁL. ••••••••
 •••••••• KÉSZÍTETTE KÖNIG IZIDOR.

◦◦◦ ELŐSZOBA ABLAK. ◦◦◦
TERVEZTE HORTI PÁL. ◦◦◦◦◦
KÉSZÍTETTE FORGÓ ÉS TÁRSA.

szánt egyes műtárgyakat a karácsonyi kiállításon: mégis elég tiszta képet alkothatunk már magunknak. Az most már minden kétségen felül áll, hogy teljesen modernek leszünk. Másodsorban az is bizonyos, hogy nem leszünk pusztán utánzó a nyugat-európai modern iránynak, nem leszünk azok, a mit a német lefordíthatatlanul „Nachempfínder“-nek nevez, hanem a magunk lábán fogunk állani. Ezt a reményt a következő két okból merítem: Egyrészt a párisi kiállítás számára készült tervezetek, noha teljesen modernnek, szerencsére nagyrészt nemzeti motívumokon alapulnak, úgy, hogy e tárgyakkal Magyarország az iparművészet modern irányzatának oly sajátos jelleget kölcsönzött, mint teszem a belgák, hollandusok, franciák vagy skandinávok, a kik pedig az általános modern jelleget, sajátos motívumaikkal élénkítették.

Korábbi években ismételtén utaltam arra, mily kiválóan alkalmasak az ó-magyar motívumok a modernizálásra és a modern ízlésbe való beillesztésre. Első ilyenmű kísérleteink eleinte szorosán hozzásimultak a modern angol diszítóstílushoz, a mely hiszen szintén majdnem teljesen florealis. De valamint a modern angol virágékes diszító-stílus gyakran abba a hibába esik, hogy a diszítvány túltömött, azonképpen a magyar stílus modernizálására irányuló régebbi kísérletek is a túltengés hibájában leledzettek. Ám az a modernizált magyar virágdísz, a melylyel az ezidei kiállításon találkoztunk, az már e hibától majdnem teljesen ment volt s nem simúlt annyira az angol mintákhoz, hanem iparkodott belevinni a virágdíszbe is bizonyos könnyed és elegáns vonást.

A második indok, a mely megerősít abbeli hitemben, hogy Párisban nem fogunk kudarcot vallani, abban van, hogy akadt szerencsére néhány olyan tehetséges magyar művész, a ki noha alkotásaiban a régiebb magyar nemzeti motívumoknak nem enged semmi befolyást, mégsem pusztán utánzója valamelyes híres nyugateurópai iparművésznek, hanem megvan mindegyiknek a maga sajátos egyéni művészi jellege. Ezekhez a talantumokhoz számítom első sorban Hortit. Sokáig keresett és küzdött, a mig megtalálta önmagát. Ma már meglehetősen tisztán kidomborodó egyéniség. Nála is akad ugyan rokonvonás egyes belga és délnémet művészszel, itt-ott más művésztől nyer impulzust, de ezt mindig önállóan dolgozza fel. Van benne valami széles, vaskos vonás. Szerencsére majdnem teljesen elszakadt a virágékes diszítési módtól, ebben csak ártalmára volt ez a széles, tömör vonás, a mennyiben mindig túlon túl tömött, érthetetlen és túltengő ornamentumokhoz vezette őt. Szerkezetében még ma is kellemetlenül érezhető néha az említett széles, öblös jelleg, s ezáltal különösen a bútorai, majdnem mindig túlszélesek, terjedelmesekké válnak. De ezt a hibáját enyhíti az az erő, a melyet bele tud vinni mindig a dekorációjába. Bútorainak vonalai, az a mód, a melylyel területeit cifrázza, de leginkább a veretei, azt mindig kifejezésre juttatják. Csak egyetlen nyugat-európai művészt tudnék, a kinél a lineáris diszítésnek ez a szélessége, ereje megvan: *Behrens* Pétert értem, Münchenben. De míg *Behrens* még mindig ragaszkodik bizonyos geometriai és szimmetrikus formákhoz, Horti lineái mindenkor szabadon folynak.

Kitünően fejlődik a *Spiegel* Frigyes tehetsége. Nála is erőteljesek a körvonalok, csak néha kissé túlságosan szeszélyesek, s a diszító vonalok túlsúlyban vannak, a szerkezetnek rovására.

Faragó Ödön is elhagyta bútorainál a finom, szabad körvonalú, egyenes lineákat, a melyek a magyar motívumok beillesztése által, mint első fecske hirdették az újabb irány bevonulását, és tehetségét újabb pályákra terelte.

* *

Áttérek ezzel a kiállításnak részletes megbeszélésére. S úgy akarok cselekedni ez idén is, mint tavaly. Nem csupán rövidebb-hosszabb jellemzést és tájékoztatást akarok adni a kiállításról, hanem foglalkozni fogok, amennyire lehetséges, az egyes tárgyakkal, a melyeket úgy szerkezeti, mind művészeti tekintetben meg akarok bírálni. Ha szigorúan

találok bírálni s néha egészen apró részletekbe bocsátkozom: ezt azért teszem, mert hiszem, hogy egy valóban lelkiismeretes és figyelmes szemlélőnek megjegyzéseiből iparművészeink talán egyet-mást tanulhatnak.

Első sorban a kiállított hat intérieur keltette fel a közérdeklődést. Már az ezekhez vezető ajtónak homlokfala is teljesen modern és stílszerű volt. *Horti* díszítette. Bármily elegáns és lendületes volt is az ornamentikának vonala, a frizet, a mely egyébként szerintem kissé túlangolos, túltömöttnek tartom, a mely hiba megvan a *Horti* által tervezett majdnem minden virágékes díszterményben. Az első intérieur a *Horti* által tervezett előszoba. Benyomásra nem rossz; egyszerű, éppen nem tovakodó hatású s e mellett bizonyos előkelő hátást is tesz. De nem eléggé célszerű. A ruhaszekrény túlon túl kicsiny. A ki ismeri a háziasszonyoknak kívánságát, hogy minél nagyobb ruhaszekrény álljon rendelkezésükre, s a ki ismeri a fővárosi lakások korlátolt térviszonyait, a melyek még igen jómódú embereknek is lehetlenné teszik, hogy külön ruhaszobájuk legyen, (*vestiaire*), az felfogja, hogy milyen tökéletlen egy mindössze hatfogasos ruhaszekrény, a mely ezenfelül korántsem eléggé tágas, úgy hogy benne az egyes ruhadarabok, teszem prémeskabátok, vagy más terjedelmes öltönyök összegyűrdnek.

Még kevésbbé célszerű a ruhaállvány. A fogasok oly mélyen vannak alkalmazva, kb. egy közép magasságú férfi válla magasságában, hogy egész hosszú télikabátoknak okvetlenül a földet kell érniök, ha ott függnek. Az ernyőtartót szintén célszerűtlenül alkalmazta, mert majdnem közvetlenül fölötte van egy tolós fiók, úgy hogy hosszabb ernyő vagy bot ott aligha helyezhető el. Ugyancsak nem célszerű az előszobában levő pillérszekrényhez hasonló almáriom, a melynek alsó nyitott része egészen haszontalanul elpazarolt tér, mivel sem dísz tárgyakkal elhelyezésére nem alkalmas, sem pedig használati tárgyak tartására nem való, a mely utóbbiakat tudvalevőleg nem szokás szabadon hagyni az előszobában. Aztán az összes fogantyúk sarkai rendkívül élesek, ha pedig a kulcs a zárban van, akkor alig nyúlhatunk a fogantyúkhöz, a mi kétszeresen hátrányos az előszobában, a hol hiszen mindennek zár alatt kell lennie. Hogy a székek és padok igen kényelmesek, az *Hortinál*, a ki minden ülő-alkalmatosságot a saját hatalmas testéhez szokta szabni, nem éppen feltűnő.

Ha volt is gáncsolni valóm: még több a dicsérni valóm. Első sorban meg kell említenem a rendkívül finom fali kárpitot és az ízléses frizt. Határozottan fényes alkotás, a *Forgó* és társa színes ablaka, a mely mind vonalaiban, mind színhatásában egyaránt kitűnő. Ebben az ablakban *Horti* széles, hatalmas, de mindvégig nagy képzelő erejű tehetsége legjobban jut kifejezésre. Épp oly kitűnő a *Kissling* Rudolf készítette csillár, a melynél *Horti*, egyszerűséget eleganciával tudott párosítani.

Az is nem eléggé dicsérhető, hogy *Horti* előszoba-szekrényeinek szakít a párkányszerű felülső végződéssel s ennek helyébe egy meglehetősen széles vájt lécezt alkalmaz, s így még az utolsó arhitektónikus emléket is mellőzi. El nem szabad felednem a *Ludwig* és *Stetka* készítette virágállványt vert vasból. Itt végre szakított *Horti* azzal a régi, már-már tűrhetetlen visszaéléssel, hogy virágokat és füzéreteket naturalisztikusan vasból kovácsolva mutassunk be s megadta a vasnak a maga természetes, lapos szalagszerű alakját.

Az előszobánál egészben véve még sokkal jobb, a szintén *Horti* által tervezett úriszoba. Kitűnő hatású az ablaka, nemcsak dekorative jellegzetes széles vonalaival, hanem színösszetételével. Nagyon dicséretes ezen az ablakon az is, hogy ellentétben a most főleg Amerikában és részben Angolországban is divó modorral, a mely szerint annyi színes üveget alkalmaznak az ablakokon, hogy ezek nem felelnek meg a rendeltetésüknek t. i. hogy világosság forrásai legyenek, *Horti* elegendő szintelen üveget alkalmaz, s így megfelelő világítással látta el a szobát.

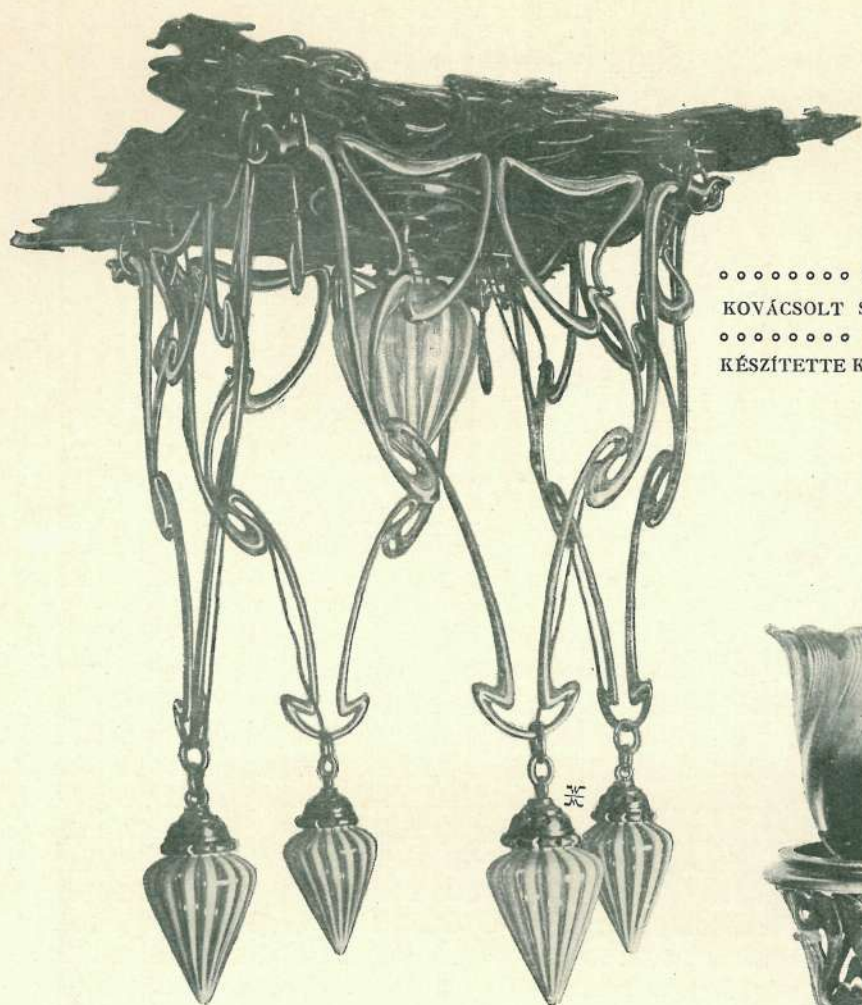
DOHÁNYZÓ ASZTAL.

KÁRTYÁZÓ ASZTAL.

◦◦ TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE KÖNIG IZIDOR.

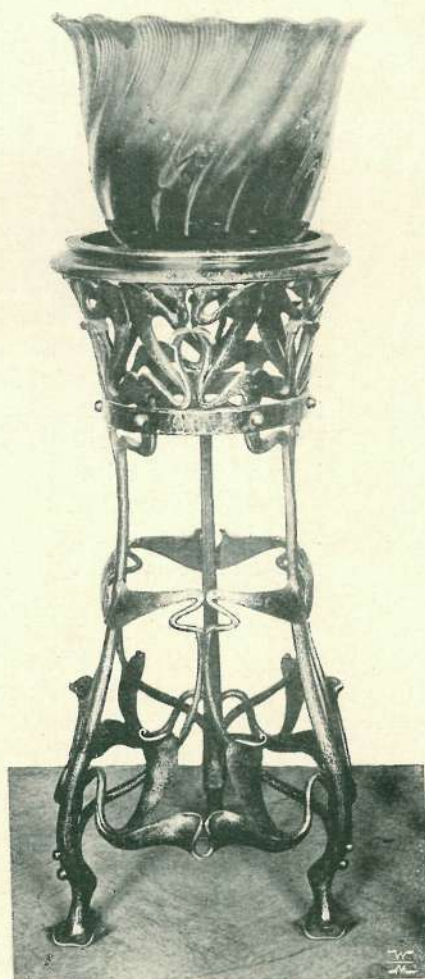
◦ ÚRI DOLGOZÓSZOBA.
TERVEZTE HORTI PÁL. ◦◦
A BÚTOROKAT KÉSZÍTETTE
KÖNIG IZIDOR. ◦◦◦◦◦◦

○○○○○○ CSILLÁR ○○○○○○
 KOVÁCSOLT SÁRGA RÉZBŐL. ○○○○
 ○○○○○○ TERVEZTE HORTI PÁL.
 KÉSZÍTETTE KISSLING RUDOLF ÉS FIA.

TÚZI SZERSZÁM-TARTÓ.
 TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES.
 KÉSZÍTETTE JUNGFER GYULA.

○○○○ PÁLMAÁLLVÁNY ○○○○
 ○○○○ KOVÁCSOLT VASBŐL. ○○○○
 ○○○○ TERVEZTE HORTI PÁL. ○○○○
 KÉSZÍTETTE LUDWIG ÉS STETKA.

A pamlag széles és hatalmas, s különös dicséretet érdemel a faszerkezete, a mely körvonalaiiban és diszítványeiben nemcsak hogy eredeti, hanem mindenféle csinos és célszerű berendezéssel bir. Ugyanez áll a szivarszekrényre is, a melynél főképp a széles vonású, a szerkezethez szervesen alkalmazkodó veretek sikerültek. A berendezés legkiválóbb darabja azonban kétségtelenül a nagy könyves-szekrény, a mely nemcsak kiválóan célszerű, hanem tagozásában teljesen eredeti. Sehol nem látja az ember az átvitt arhitektónikai formákat, hanem tisztán kiérezni, hogy itt pusztán egy asztalos által készített tartó van előttünk. Az egész teljesen struktív. Egyetlen kifogásom a felső befejezés ellen van, a mely hasonlít egy felfordított, alacsony zsámolyhoz. Kiválóan ízléses modorban vezeti Horti a vereteket széles, finom vonalalakban az ajtókon keresztül, úgy, hogy nemcsak a nagy, tiszta úrlapdiszítványeinek látszanak, hanem színhatásuk is van, azonkívül az ajtó üveglapjainak is mintegy védelmül szolgálnak. Az íróasztal szerintem túlkicsi, különösen a tulajdonképpeni írólap keskeny. Aztán azt is kifogásolhatnám, hogy az aránylag kis középfiók kivételével, az egész asztalban egyetlen fiók sincs, holott pedig mindenkinek egész csomó olyan holmija van, a melyet nem lehet felállítani, hanem fiókba kell tenni.

Nagyon hatásos a kandalló, a melynél ismét kitűnően érvényesül a Hortinak főleg vonalakban kifejezésre jutó dekoratív érzése. Csak kár, hogy mihelyt a virágékes díszbe csap át, rögtön elveszti mind a hatás, mind a viszonyok iránt való finom érzékét. Így p. o. a kandalló feletti tükörkeretnek kissé naturalisztikus hatású virágdíszje éppen nem illeszkedik be az egész szobának stilisztikus jellegébe. Éppen így a virág-ékes tűzvédő nemcsak a díszítés-, hanem a használhatóság szempontjából is egészen el van véve. Nem említve, hogy az aranyozás az egész szobaberendezésnek különben oly diskkrét színeitől erősen elüt, e tárgy egész konstrukciója nem szerves. Ez a sok virág és levél a maga sokféle hegyével és élével, nemcsak hogy nem nyújt erős támpontot a lábnak, a mely pedig, ha a kandalló előtt ül az ember, gyakran nekitámasztódik, hanem a cipőnek éppen veszedelmes. Igen finom a fali kárpit-minta, valamint a szövött függöny, a melyeknél Horti tisztán lineáris diszítványe kitűnően érvényesül. Jó a csillár, a mely a felső világítás elve szerint készült. Némi kifogásaim volnának a szoba különböző apróbb berendezési tárgyai ellen. Így pl. a körülhordozásra szánt kézi gyertyatartónál, a nyél oly erősen működik mint emeltyű, hogy valóságos erőmegfeszítésbe kerül a gyertyatartó egyenesen való tartása. A két álló gyertyatartó viszont nem szép és nem is szervesen kontemplált. Dekorativé igen szépen hat a két lámpa, de az a hibája, hogy nem illik jól a kézbe, úgy hogy szinte műfogásokkal kell élni, ha egyik helyről a másikra akarjuk azokat vinni, anélkül, hogy ez a kéznek fájna.

Egészben véve azonban ez az úri szoba nemcsak egészen egyéni, hanem művésziesen előkelő alkotás; és itt csak annak az őszinte kívánságomnak adhatok kifejezést, vajha Horti megmaradna a megkezdett úton. Igaztalanság volna azonban meg nem emlékezni azokról a műiparosokról, a kik Horti tervezeteit végrehajtották. *Balogh* Jánosnak faragott és aranyozási munkái, *Forgó* és társának üvegmozaikjai, *Jancsurák* Gusztávnak ércmunkái (főleg pedig a *Ludvig* és *Stetkái*-i), és a *Scholz* Róbert festőmunkái, mindannyi dicséretet érdemel. A *König* Izidor asztalosmunkája is általában jó, legfőlebb valamivel több szabatosságot kívánnék.

A szomszédos szoba a *Spiegel* Frigyes tervezte szalón. Megjegyzéseimet itt se vegye senki gáncsokodásnak, hiszen Spiegel tehetségét a maga teljességében szívesen elismerem, s tőle még sok szépet remélek. Kárpitozott bútorai alakjukra nézve eredetiek ugyan, csak hogy kissé nagyon is józanul struktívek, a mi által a hatásuk túltömör. Valamivel szabadabb körvonalokkal ezen könnyen segített volna. Mint ülő alkalmatosságok ellen azonban, formailag semmi kifogás sem emelhető. Egyébként a Spiegel famunkáiban is

van bizonyos nehéz, tömör karakter, leszámítva a szalonszalkát, a mely viszont túlságosan könnyű. Az étagère-szerű állványok igen komoly és becsületes hatásúak, nemcsak tömörségüknél, de a silhouette-vonalak szélességénél fogva is, mégis, nem tanácslom Spiegelnek, hogy ezt a formát erőltesse, mert ismételt megtekintésre nagyon széjjel-megyen s végül oly benyomást kelt, mint egy mosdószekrényre helyezett karosszék. Rendkívül jónak találok a kályhát, valamint a vaskossága dacára igen könnyen kezelhető tüziszerszámot. A csillár, a mely szintén a felülső világítás elméletéből indul ki, kitűnően illeszkedik be az egészbe. Az ablak túlságosan finom és színében erőtelen e szalón komoly jellegéhez, nem is elég erőteljesek a dekoratív vonalai. Igen jó hatású a falifestés, csak a faburkolat vonalai nagyon közönségesek, a miért is inkább egészen elmaradhattak volna. Az állólámpák nagyon eredetiek és a formájukra nézve tetszetősek, széles, élesen megtört vonalaik, a melyeket Spiegel különben mindenkor kedvel, igen jól hatnak, de okvetetlenül apró oldaltámaszokat kívánnék e lámpákhoz, másképp túlságosan könnyen oldalt dőlnek. A kiállított ebédlőt *Förk* Ernő tervezte. Száraz és kemény, sem a szerkesztését, sem pedig a művészi kiképzését nem tartom érdekesnek. Látni való ugyan, hogy *Förk* a modern iparművészetben, azaz ennek elméleteiben járatos, de nem igen érti, hogy hogyan kell a teóriáknak életet adni. Elkerüli ugyan, hogy valamely történelmi stílusba essék, és azon van, hogy kikerülje a műépítőre mint a bútorművészre nézve oly veszedelmes zátonyt, hogy építészeti motívumokat vigyen át a bútorokra. Valamelyes különösen szembeötlő hibát ugyan ebben az ebédlőszobában fel nem fedezhetünk, de nincs is benne semmi igazán érdekes részlet. *Förk*nek ezúttal egyetlen ötlete sem volt, annyi az egész. És ha volt is egy, ez is teljesen csütörtököt mondott. Bőrvonatú székeket ad, be nem vont hátsótámlával, a mi különösen ebédlőben, a hol a székek egy része az asztal körül áll, nagyon csúnyán hat. Hogy pedig e székeket kissé kellemesebbé tegye, egészen fönt a támlán, valami fogantyúféllével látja el azokat. Elfeleli azonban, hogy legnehezebb egy széket úgy felemelni, hogy egészen fönt a támlán fogja meg az ember, a mi különben csak az úgynevezett erőművészeknek kedvelt mutatványa. A fabútor díszüel egy minden darabon egyenlően ismétlődő, meglehetősen tarka virágék szolgál, mely magyarosnak mondható s a modern iránnyal annyiban számol, hogy a stilizálásban hozzá alkalmazkodik. Csinos a mintázott párkány, de kissé nagyon is „utána van érezve“ a bécsi szecesszióknak, különösen *Olbrich*nek. Struktíve teljesen el van hibázva a csillár, a mely, hogy öt könnyed izzólámpácskát tarthasson, olyan hatalmas méretű s annyi fémanyag van rajta, mintha valami nagy, nehéz lámpákról volna szó. Igen dicséretes a tiszta, szabatos asztalosmunka, a mely *Reinhardt* Fülöp aradi iparosnak a műhelyét dicséri.

Az intériőröknek negyedike egy női hálószoba, a melyet *Huszár* Ilona bárónő tervezett, a kinek felügyelete mellett azt el is készítették. Első pillantásra — a túlnyomó lilaszín tónusok miatt — bizonyos báj ömlik el rajta s a következetesen alkalmazott stilizált virágéknél fogva, meglehetősen egységesen és modernül hat. De ha jobban megfigyeljük, sok dilettánszerű, nem gyakorlati dolgot fedezünk föl benne. Így, teszem, nincs értelme annak, hogy a szekrények és egyéb bútordarabok falait, a helyett, hogy megfestenék, színes mustrás kretonnal vonták be. A modern iparművészet egyik alapelvével ellenkezik, hogy pótlásokat, szurrogátumokat alkalmazzanak és optikai csalódásba ejtsenek. De ezt le is számítva, a dolog nem célszerű, minthogy a kretonon hamar fog a piszok és könnyen szakad, úgy hogy azt évenként okvetetlenül meg kellene újítani, a mi meglehetősen költséges. Épp ilyen hibás a fakandalló is hímzett plüss-bevonatával. Sem gyakorlati haszna nincs, sem igazi szobadísznek nem való. A *Sulyok* Ylda úrnő vezetése alatt készült különféle háziipar hímzések és varrottasok általában jól alkalmazkodnak a bútorokhoz. A hibák mellett, a miket mint lelkiismeretes bíráló itt el nem hallgathattam, be kell ismernem,

hogy az egész szoba mégis egy előkelő ízlésű nőnek a munkája, a kinek tehetségét csak jobban kellene fegyelmezni, kitanítani és vezérelni és hiszem, hogy így nem egy örvendetes művet hozhatna létre.

Az intérieurőket berekeszti a *Pauli* Erik által tervezett és *Bernstein* K. H. és fia cég által megalkotott gyermekszoba. Sajnos, erről csak igen kevés jót mondhatok, mert művészi szempontból értéktelen, gyakorlati szempontból pedig egyenesen el van hibázva. Mint vélekedjünk p. o. az olyan – az ágy után itélve legfőlebb tíz esztendőes gyermeknek való – szobáról, a hol nemcsak az asztalon, de másutt is csupa éles szöglet van, holott pedig minden óvatos anya az éles szögleteket lehetőleg elkerülni akarja? Mire való az ilyen szobában az olyan mosdószekevény, a mely a gyermeknek okvetlenül túlmege a válla magasságán? Vagy mi célja a játékszekevényen a fiókoknak, a melyek oly magasak, hogy a kis gyermek székre kell hogy álljon, ha el akarja érni? Teljesen elhibázták az ablakmélyedésbe illesztett játszópado, a melynek ülőkéje annyira távol van az asztaltól, hogy a rajta ülő gyermeknek szinte görbíténie kell a hátát, ha az asztallapot el akarja érni. Célszerűtlennek tartom az ágyat is, mert az oldalvédje sem nem elegendő, sem nem elég magas. A gyermekszoba nem is egységes, mert egyes darabok egészen kicsi, mások egészen nagyobb gyermeknek valók, holott pedig az igazán jó gyermekszoba, a melyet az ember nem változtat naponkint, a gyermek tíz-tizenkettedik évéig kell hogy kitarson.

Végül még néhány megjegyzést a kiállított intérieurők áráiról. Ezek a szobák nyilván mind a jobb módú polgári családok használatára vannak szánva. Elegánsak, a nélkül azonban, hogy túlságosan fényűzőek volnának. Sehol sincs alkalmazva valamely rendkívül költséges diszítómód, p. o. intarsziák tengerentúli fákból, gazdag bronzveretek vagy drága faragvány, s mégis majdnem érthetetlen az árkülönbözet. A Horti berendezései, vagy egyes darabjai mind olcsók; a Förc-féle ebédlőt már sokkal drágábbnak találom, a női hálószobát és a gyermekszobát pedig egyenesen horribilis árúnak. A míg p. o. – hogy csak megközelítő összehasonlításokat tegyek – a Horti-féle gazdag faművű pompás pamlag 255 frtba kerül, a hálószoba egészen egyszerű nyugágyának ára 180 frt.

Vagy ha gyermekszobában levő egyszerű ülőpad és a hozzávaló egyszerű szekevény 240 frtba kerül: minő arányban van ez a rengeteg nagy, rézzel gazdagon kivert Horti-féle könyvszekevények 380 frtnyi árával? Erről a feltűnő árkülönbözetről a szobák összára is tanuskodik. Mert amíg a gazdag kiállítású uriszobának összes fa- és kárpitos bútora csak 1350 frtba, a hölgyhálószobának csupán a fabutorzata 1141 frtba kerül, a gyermekszoba meg éppen 782 frtba.

Az intérieurőkön kívül még egész sor egyéb bútor is ki volt állítva, amelyről itt, amennyire lehet, meg akarok emlékezni. *Polgár* Alajos ezúttal nemcsak az asztalos munkáját készítette el néhány bútordarabnak, hanem a tervezetét is. Leginkább feltűnt egy pohárszek, amely a szerkesztésben és diszítésben mutatkozó minden fogyatékosága mellett is, már az ízlés határozott tisztulásáról tesz tanúságot. Továbbá abban is mutatkozik haladás, hogy ez a pohárszek, noha nincs is teljesen egységesen és eredetien megkomponálva, mégsem pusztán másolat, mint az előbbi évek munkái. *Polgár* ugyan külföldi példák után indul, de a motívumokat hol kevesebb, hol több, igen elismerésre méltó, ügyességgel dolgozza föl. Így p. o. némely dolog mind a szerkezet, mind a sajátos módon hajlott vonalak a belgákra emlékeztetnek. Különösen az oldalfalak belga motívumúak, főleg a liége-i *Serrurier-Boy* alkalmazza azokat gyakran. Mindamellet azonban a *Polgár*-féle pohárszékeknek vonalai kitűnőek, s a beosztása is igen célszerű. Egyetlen kifogásom volna csak, t. i. a két oldal ellen, amely itt szerkezeti szempontból teljesen igazolatlan, a diszítés szempontjából semmitmondó; pedig *Serrurier-Boynál* és a belgáknál struktíve mind emelkedőbbek s támasztékul is szolgálnak. A veretek vonalai

finomak, de majdnem túlkecsesek, ám semmiképp sem illeszkednek be a dekorációba szervesen. A különféle síkok tengerentúli faanyagból készült intáriziákkal való díszítése tehnikailag nagyon jó alkotás, művészileg azonban nagyon is egyenlőtlenül sikerült. Itt Polgár nyilván bizonyos nancy-i munkák által befolyásolta magát. Ámde éppen a modern francia műipari munkáknál óvatossá kell lenni. A franciáknál, ha még oly modern gondolkozásuk is, az ugynevezett *objét d'art* játsza a főszerepet. Asztal, szekrény, íróeszköz, csésze, stb. náluk csak akkor megy művészi tárgy számba, ha valamely nagy művész jónak látja, hogy tehetségét ilyen tárgyakon érvényesítse, ahelyett hogy vásznon vagy márványtömbön tenné ezt. Ezért még mindig szeretik a műipari munkákat roppant fényűzéssel kiállítani, anélkül hogy tekintettel volnának arra, hogy ez a gazdag dísz szervesen hozzáilleszkedjék ahhoz a tárgyhoz, amelyen éppen alkalmazva van. Legdivatosabb iparművészek megteszik, hogy egy közönséges használatra szánt szekrénynek vagy pohárszéknek ajtaját rendkívül értékes intarsia-festményrel díszítik, amely magában véve kiváló *objét d'art*, egyébként azonban semmiképp sem illeszkedik bele a szekrény vonalaiba vagy szerkezetébe. Polgár itt elkövette azt a hibát, hogy amíg ez a teljesen lineárisan tervezett pohárszék szinte megkivánja a lineáris díszítési motívumokat, ő florealis motívumokat alkalmaz. Leginkább látni ezt a szabadon levő felső részen, a hol a lineáris díszítmény pompásan hat, ellenben a színes virágok zavarólag. Az alsó oldalajtókon a könnyed és karcsú virágornamentumok még tűrhetőek, ellenben a két középjárat a túltömör, túlszínes és túlnaturalisztikus virágéktípus egyenesen kellemetlenül hat. A Polgár hálószobáján, amely összbenyomásában kissé túlszáras és sablonos hatású, bizonyos ornamentális finomságok iránt való érzéketlenség ötlük szembe. Hogy az ösmert, hajlított belga szecessziós vonalat, amely mint kimagasló szélfa minden síkot átszel, következetesen alkalmazza: az még hagyján, jóllehet például *Van de Veldénél* a szerkezetből nő ki, míg itt csak cikornya számba megyen. De már az, hogy az említett szecessziós vonal azonkívül még az intarsia-díszítményt is átmetszi s ennek esetleges hatását teljesen tönkre teszi, zavaró hiba. Miként legujabban néhány francia, úgy Polgár is megkísérelte munkáját faragványokkal élénkíteni, de valamint a franciáknak, úgy neki sem sikerült a dolog, s nem úgy hat a faragás, mintha a bútorthoz tartoznék, hanem úgy, mintha szükségtelen és oktalan módon a bútorthoz volna ragasztva. Elég eredeti, noha művészileg csekélyebb értékű, s a szerkezetben és felépítésben sokszorosan elhibázott a *Kántor* Tamás hálószobája. Teljesen franciázó a *König* Izidor mahagoni-üvegszekrénye (Vitrine). Nyilván utánzata valamely copfos francia bútornak s ezért kissé visszason hat, a modern környezetben. Igaz ugyan, hogy visszamenni kellett Cheppendalere és King Anne-re, hogy végre is az örökös renaissance-, barok- és rokokóskodásnak vége szakadjon, s hogy természetes, egészséges bútorszerkezethez érjünk el, hát az igen jó volt kiindulásnak, de semmiképp sem lehet ma az ilyen a kezdethez való visszatérést helyeselni, amikor már egynéhány éve, hogy megindult a modern mozgalom. Nálunk Magyarországon *Hirschler* Móric és *Faragó* Ödön úgyszólván az elsők voltak, akik az imént említett angol tradíciókat a japonizmus bizonyos adagjával vegyítve felfrissítették. De, hogy ne tisztára angolok legyenek, iparkodtak főleg az ornamentációban és a veretekben magyar motívumokat is alkalmazni. Az ily módon elért sikereik közismertek. Tavaly már-már attól tartottam, hogy ez a két művész, minden tehetsége mellett is, megakadt s hogy magyarba oltott, Cheppendalejők fejlődésük végpontját jelzi. Ámde az ideki kiállításon kellemesen lepott meg *Faragó* Ödön az ő *Bodon* Károly által kidolgozott hálószobájával. Olyan komolyság, szinte méltóság van benne, aminőt eddig Faragóban nem is sejtettem. Emeli a komolyságot a különben igen jó hatású kékes pácolás. Díszítményképp egy kissé mélyen kifaragott, magyarosan stilizált virágot alkalmaz, igen ügyesen. Ha valami ellen kifogást tennék, legfőlebb a pohárszék egész indo-

kolatlan hordószerű oszlopai ellen tennem azt, meg a kissé otromba asztal-lábak ellen. Igen célszerű s egyben előkelő eleganciájú a varróasztalkája.

Teljesen eredeti a *Vaszary* János által tervezett és *Riha* Ferenc szobrász által kidolgozott tükörkeret. A pávatoll-díszű oldal igen sikerültnek mondható, de viszont az alsó figurális rész nemcsak hogy nincs eléggé stilizálva, hanem túl magas reliefben is van kidolgozva. Ezáltal ez a rész nagyon pretenziózus hatású, akárha azt mondaná: „Ime, ide nézzetek, én nem vagyok ám egyszerű tükörkeret, hanem igen nevezetes szobrászati remekmű!”

A *Mirkovszky* Gézáné által festett szekrényke a vonalaiban nagyon jó hatású s egészen ügyes a majdnem pusztán színfoltként ható képecske a tetején is. Tisztára anglicizáló, de meglehetősen ízlés- és értéktelen a *Hutter* Károly női íróasztala. Igen csinos két, *Hirschler* Móric terve szerint *Engel* Lajos által készített asztalka, a mely kecsesség mellett is olyan szilárdan áll, hogy ezt nem egy nagy asztal megirigyelhetné. Igen csinos a *Bányi* Viktor széttolható tálaló asztalkája is.

Különös figyelmet érdemel egy nagy álló óra, mely *Spiegel* Frigyes terve után készült. Formája tömör, anélkül azonban, hogy túlságosan nehéz vagy ormótlan volna. Dicséretes az arhitektónikus formáknak majdnem teljes mellőzése is. Igen jók az ornamentációba beillesztett bronzlábak. Gáncsolni legfőlebb csak az óra lapját lehetne, lévén ez túlságosan teletömött, ennél fogva nem jól áttekinthető. Ellenben a felső oldalrészek igen finomak és elegánsak. A dolog tehnikai kivitelét illetőleg teljes dicséret illeti mind *Polgár* Alajost, a ki a famunkákat készítette, mind *Vandrák* Lászlót, a bronzmunkák alkotóját. Az éppen nem könnyű feladatot szabatosan és szépen oldották meg.

Világító testekben kezd már nálunk a tavalyi tisztán angol formák mellett bizonyos önállóság jelentkezni. Az intérieurökben levő, már említett világító testeken kívül van még néhány más csillár is, amelyeket *Spiegel* Frigyes tervezett és *Rex* H. T. készített. Többnyire igen célszerűek és szépek is. Érthetetlen csupán a drótfonat-diszítés. Talán a vezetékét jelképezze? Akkor mégis jobb, ha mindjárt magát a vezetékét használják diszítményi célokra. A magyar fém- és lámpaárú-gyár is felocsudott álmából és neki indult a modern iránynak. De valamint a modern irány legtöbb ellenzője, aki ezt meg- és elítéli, anélkül, hogy azon volna, hogy megismerje annak szellemét és lényét, azt hiszi, hogy a minden rendbeli modern művészet csupán külsőségekből áll, azonképpen cselekszik a magyar fém- és lámpaárú-gyár is. Azt hiszi, néhány cikkcakkos vonal meg egy pár cikornya elegendő ahhoz, hogy egy világítótestből műtárgy, még pedig modern műtárgy váljék. Ez a legnagyobb tévedés, mert éppen a modern műipar, a modern iparművészet legelső sorban tudatosan szerkezeti alpból indul ki, és a hasznavehetőségére, meg az összes ornamentális részeknek a szerkezeti részekkel való egybehangzására fekteti a fősúlyt. Olyan szerkezeti értelmetlenséget, mint aminő p. o. az említett gyár által kiállított, egy picinyke izzólámpán alkalmazott óriási ernyő, modern és gondolkozó művész nem követett volna el. A *Hoffmann* József által kiállított vert vasból való csillár, némely hibájának dacára, általában sikerültnek mondható. Hibául rovandó fel a sok felfelé irányuló izzólámpa, amelyen reflektor nem alkalmazható s ezért nagy világosság pazarlással jár. Éppen így elvi kifogást kell tennem, minden vert vasból való naturalisztikus virágdiszítmény ellen, mert a vasnak illetően való alkalmazása ellentmond a vas anyagának. A haszontalan láncocskákából álló dísz szintén nem egyéb gyermekjátéknál. Ellenben a körülfutó szallagszerű diszítmény legjobb hatású.

Itt említendő meg a *Spiegel* Frigyes tervezte rézdob-állvány, amely élesen megtört és mégis nagyszabású vonalaival, és a sötétszürke tulajdonképpen vasállvány meg a vörösréz-dísz közt levő színhatás ellentéteivel pompásan hat. Csupán a lábaknál alkalmazott szárnszerű diszítésekről mondanék le.

Sok szépet és érdekeset mutat az idén a szőnyegszövés. Itt is lassacskán tért foglal az új művészi szellem és letűnnek a régi sablonformák. Különös figyelmet érdemel a nálunk csak újabban meghonosított scherrebecki szövési mód, a melylyel első ízben, tudvalevőleg Kovalszky Sarolta úrnő próbálkozott meg. A kiállításon láttunk ilyen szőnyeget, melyek részint Horti, részint Vaszary tervezetei szerint készültek. Legjobban tetszett nekem a Horti nagy szőnyege széles lineáris diszitményeivel. Ezt a szőnyeget teljesen a szövő-tehnika szellemében tervezte, azonkívül a színeiben harmonikus és diszkrét, de a Horti másik szőnyegétől – repülő ludak – sem vitatható el bizonyos finom, intim báj. S noha úgy érzem, hogy ezek a repülő ludak – sem vitatható el eléggé stilizálva s inkább festményszerűek, mégis kiengesztel a nagy, széles, színfoltos kolorisztika. Rendkívül sikerült ellenben a szegély, stilizált, sás közt nyíló vizirózsáival. A tipikus Vaszaryak közül elsőséget adok a gólyás rajznak, itt legalább a gólyák bizonyos dekoratív vonallá egyesülnek, s ha Vaszary az egyes állatoknál nem lett volna olyan naturalisztikus, hanem inkább ornamentális, úgy itt éppen azt a kitűnő hatást érte volna el, mint a szegélynél, a hol a képben való ábrázolást a tisztán ornamentális céllal mesteri módon egyesíti. Ugyancsak a tiszta ornamentika és a képszerű ábrázolás közt ingadozik, a Vaszary másik szőnyege is, rajta a birkanyáj meg a pásztor.

Inkább keleti mintákhoz alkalmazkodik a pozsonyi állami szövőiskola által *Kriesch* Aladár terve után készített szép csomózott szőnyeg. *Kriesch* kitűnően alkalmazza ornamentikáját a szövőipar technikájához. A szegély kitűnő s ha a középső rész nem volna olyan túltömött, úgy ez a munka teljes, osztatlan dicséretet érdemelne.

Jó a *Mirkovszky* Gézáne által tervezett és *Kogutovicz* Manóné által varrott nagy ellenző is, a melynél a széles vonalaknak szép ornamentális hatásuk van, csupán a csillagos, kápolnaszerű befejezést túlnaiv-szimbolikusnak tartom. Határozottan figyelmet érdemlők a *Gaidushek* Erzsé k. a. hímezett-munkái. Az a mód, a melylyel az emberi ábrázat ornamentális vonásait alkalmazza, bizonyos erőteljes stilisztikus érzékre vall. Ajánlom a kis-asszonynak, hogy tanulmányozza egy Párisban élő dán művésznek, *Hansen* Jakobsennek munkáit, a ki nem találomra, hanem művészi öntudattal keresi az emberről s az állatnál a dekoratív vonalakat. A pozsonyi Izabella-egyesületnek hímezett munkái szabatosak és elegánsak mint mindig, a nélkül azonban, hogy ezúttal valami nevezetes új dolog akadna köztük.

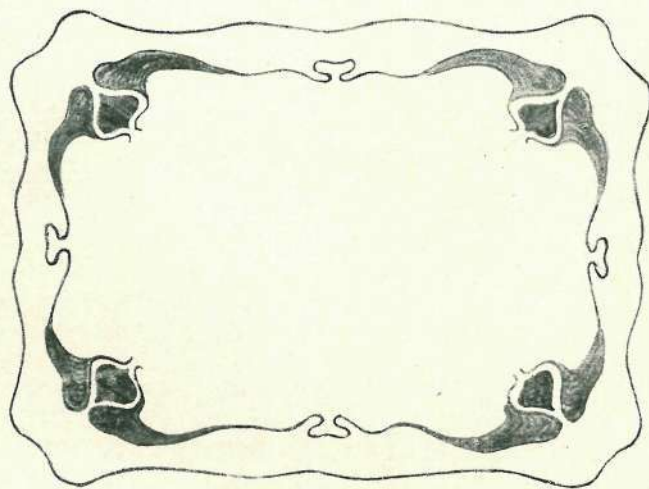
Bőrmunkákból ezúttal *Fischhof* Jenő mutatott be *Nagy* Sándor terve után készült kitűnő dolgokat. *Nagy* Sándor most megtalálta tulajdonképeni hivatását és kitűnően érvényesíti dekoratív érzékét, a melyt őt festményeiben gyakorta valóságos érthetlenségekig ragadta. Ellenzőjének diszítését jól stilizálta s színe is igen harmonikus. A sík- és színhatásban nagyon jók a *Nagy* Sándor terve után készült apró díszműárú-munkák, csak hogy ezek kissé túl vannak tömve. *Pompás* a *Horti* tervezte papirkosár, a melynek felkúszó, vörös virága dekoratív szempontból igen hatásos. Nem valami nagyon szerencsés *Fischhof* ott, a hol ő maga választja terveit, p. o. a karosszékénél, a melyet a müncheni szecesszióra erősen emlékeztető képekkel diszít, a melyek éppen nem valók oda, a hova az ember ül. Ennek a székeknek a támlája is inkább valamely távoli hatásra szánt plakáthoz hasonlít, semmint egy szobába való, intim hatásra szánt székborításhoz. Egészen eltévesztettnek tartom az aranyprézelésű széket, a mely csaknem egy könyv bekötési táblájára emlékeztet, míg az anglizáló virágékes szék már jobb. *Gottermayer* könyvkötészeti munkái nagyjából csinosak, különösen sikerültek egyes magyar ékítményű keretek. Egészen véve azonban sem haladást nem mutat föl a múlt évvel szemben, sem valami nevezetes, új dolgot nem hoz.

Jungfer Gyula, a már előbb említett *Spiegel*-féle rézdob állványon kívül még egy bámulatosan tökéletes tehnikával készített kandelabert állított ki, kovácsolt alumíniumbronzból, a melyet az új országház számára rendeltek meg.

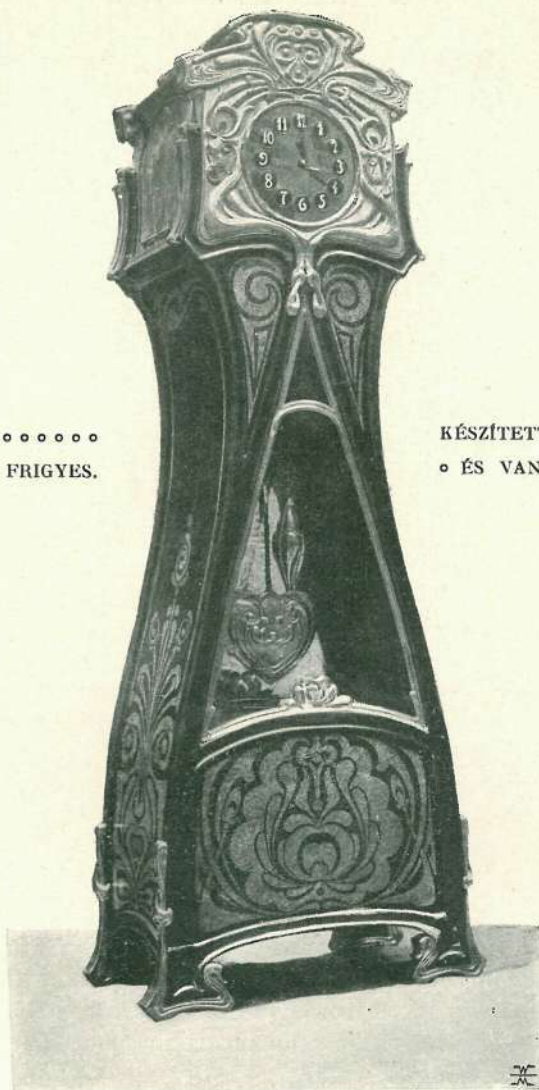

◦◦◦ TAPÉTA. ◦◦◦
TERVEZTE HORTI PÁL.

◦◦◦ HAMUTARTÓ ◦◦◦
ZOMÁNCOS VÖRÖSRÉZBŐL.
TERVEZTE HORTI PÁL. ◦

◦◦◦◦◦ ÓRA. ◦◦◦◦◦
 TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES.

KÉSZÍTETTE POLGÁR ALAJOS ASZTALOS
 ◦ ÉS VANDRÁK LÁSZLÓ BRONZMŰVES. ◦

◦◦ SAROK ÁLLVÁNY. ◦◦
 TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES.
 KÉSZÍTETTE BÁNYAI VILMOS.

◦◦◦ KAROSSZÉK. ◦◦◦
 ◦ TERVEZTE HORTI PÁL ◦
 KÉSZÍTETTE KÖNIG IZIDOR.

Porcellánárúkbán *Fischer* Emil ismét nem egy csinos új dolgot állított ki. Meglátszik a munkáin, hogy oda iparkodik, hogy minden tekintetben jót és olcsót adjon, amiért nemcsak elismerést érdemel, de támogatást is. Tehnikai szempontból az ő zománcos porcellán-munkái határozottan figyelemreméltó haladásról tanuskodnak, de művészi tekintetben sem állott meg *Fischer*. Munkáinak java része mind alakra, mind dekorációra nézve különös cachetvel bír. Ha talán még nem részesítik teljes elismerésben, mert nem csupa objet d'art-ot készít, hanem inkább használati cikkeket, hát én meg éppen ezért fejzem ki neki elismerésemet, mert a modern iparművészeti mozgalomnak nemcsak az a célja, hogy egyes műtárgyakat alkosson, hanem fontos feladata a tömeges gyártás is. Mindent, ami a házhoz tartozik, bevonni a művészet keretébe ez a főcél. Nem csupán művészeti, hanem használati tárgyak művészies előállítására, ez legyen az új mozgalom veleje.

Ezúttal a *herendi porcellángyár* is erőteljesen neki lendült a reformnak. Csupán díszedényeket állít ki, úgynevezett modern formájú és modern díszítményűt. Ezek a díszítmények egészen virágékesek és domborművűek, de nagyon emlékeztetnek már ösmert mintákhoz, meg nem eléggé egyenletesek a színeikben. Ez ugyan kezdetnek kezdet, de még korántsem siker. Tökéletesen hors concours, mint mindig, *Zsolnay*. Még ha itt-ott kifogást szeretne is tenni az ember egyes nem eléggé kidolgozott rajzok ellen: erről mihamar megfélemedezik és teljesen átengedi magát annak a sajátos bájnak, amely ennek a legnagyobb majolika-művésznek minden művében megvan. Aki hosszabb idő óta tanulmányozza a *Zsolnay* munkáit, e munkák minden korábbi pompája ellenére is bizonyos nemesedést fog tapasztalni az újabbakban, főleg formai és szobrászati tekintetben. Aligha tévedek, ha ezt a kitünőt *Abt* Sándor javára írom, akinek finom érzéke és hatalmas tudása itt kifejezésre jut. Az ideai kiállítás továbbá egy új találmánynak, jobban mondva egy újra föltalált találmánynak ismertet meg bennünket a kerámia terén. Kiváló művészi érzékkel megáldott tudós kemikusunknak: *Wartha* Vince professzornak sikerült a Gubbio lüszternek elveszett titkát újra felfedezni. Lazurájának meg tudja adni a teljes mély tűzfényt meg az ezüstszínt, s a lüsztere sikeresen vetekszik a legjobb fennmaradt Gubbio-lüszterekkel.

Üvegmunkákban nem igen jelezhetünk különöset. *Giergl* Henrik még mindig azt próbálgatja, hogy különböző alaku magyar ékítményes aranydíszszel lásson el, amely nem mindig illik szervesen a formához. Egyedül figyelemre méltó két Sovánka-féle korsó, nem annyira alakjánál, mint inkább a finom, az anyaghoz illő ornamentációnál és az üveg finom színtónusánál fogva.

Meglepetést szerettek nekünk ezúttal az ötvös-munkák. A *Rubin A. és fia* cég, amelytől eddig majdnem csupa művészietlen, elcsépett vásári árút láttunk, most egyszerre művésziesen finom darabokkal állt elő. Látni való, hogy mily kitünőt hatása van a jó tervezeteknek. Így, természetesen, számos munkánál az ékítmények a formákhoz illeszkednek, nyél, fogantyú és öntőcsúcs nincs egyszerűen odaragasztva, hanem szervesen nő ki magából a tárgyból, vagy az ékítményből. Munkáiban csak azt kifogásolom, hogy az ornamentális részek haut-relief ben vannak kidolgozva, s hogy néha teljes alakokat alkalmaz, nem dekoratív módon, hanem régi szokáshoz híven: tisztán szobrászati modorban, mintha nem használati, hanem műtárgyról volna szó. Ha előfordul néha francia mintákhoz való alkalmazkodás, p. o. a dupla gyertyatartóknál, ahol a tárgyat hordó alak egészen à la Wallgreen van átgondolva, nem lényeges, minthogy a feldolgozás mindig sajátos. Amivel azonban sehogy sem tudok megbarátkozni, az a virágékítményeknek szerkezeti célokra való alkalmazása, mint p. o. szamovárnál, amelyet virágfüzerek tartanak. Éppenséggel kitünőek azonban a Párisnak szánt zománc ékszerek, amelyeket *Székely* Árpád és *Hirschler* Móric tervei szerint *Wisinger* Mór készített. Itt régi motívumok eredeti módon vannak összefogva az új n. modern vonalakkal. Csak a gyöngyök és a kövek alkalmazását

nem találok egészen sikerültnek. Gyöngynek, drágakőnek csak kolorisztikusan szabad hatnia, itt azonban mintha pöffeszkedő hatásuk volnának. Úgy látszik, a gyöngyök- és kőveknek nem a csodás színe, hanem a nagy értéke volt döntő az alkalmazásuknál.

Oskó Lajos festett zománcmunkái, mint ezt már ismételtelen volt alkalmam megállapítani, tehnicse egészen jók, de kívánatos volna, hogy díszítményeihez újabb motívumokat keresne.

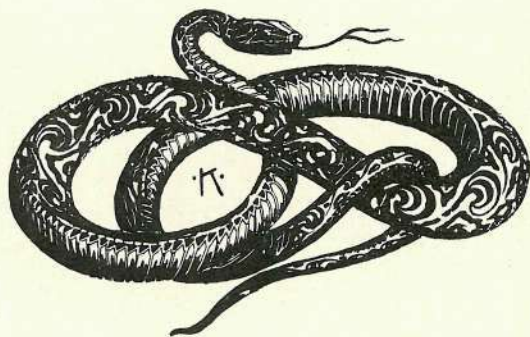
Igen dicséretesek a *Basa* Jenő falikárpit-tervezetei, noha nézetem szerint túlságosan anglizálóok.

Mielőtt végezetül a bronzöntvényekről beszámolnék, hadd említsem még meg a *Schröffel* és fia pohárszékét. Pár év előtt ez a darab még igen tetszett volna, ma már úgy bámuljuk, akár egy özönvizelőtti őslényt. Éppen a karácsonyi kiállítás teljesen modern környezetében mutatja ki ez a darab, minő nagy szükség volt a művészetben a modern átalakulásra. Ez a *Schröffel*-féle barokk faragványos pohárszék olyan, mintha valamely múzeum régiség-tárából tévedt volna ide ebbe a modern kiállításba.

Örömmel tapasztalom a bronzöntvényeknél a következetes haladást. Nevezetesen a *Beschorner*-féle öntőde — hála a m. iparművészeti társulat gondoskodásának, a mely a művészi mintákról önzetlen gondoskodik — egy impozáns sorozat kis plasztikai tárgyat mutatott be, a mely most már ár dolgában is versenyezhet a külfölddel. *Teltsch* Ede bronzmunkái alkalmasint csupán mint a sokszorosító művészet tárgyai kerültek ebbe a kiállításba. Hiszen ismerjük „A csók” című elbájoló domborművet már a műcsarnokból, s a mostani miliójében sem vesztett semmit finom és intim bájából. *Holló* két apró lovasalakja: a király meg a királyné, szerintem kissé iskolás, a sokoldalú és tehetséges *Sovánka* Istvánnak galvanoplasztikus lovasszobra is kielégítheti a nem túlságos igényeket.

Sokféle gáncsolni valót találtam, sok kifogást kellett tennem, de egészben véve lényeges haladást kell konstatálnom mind művészi, mind technikai tekintetben. Remélhetőleg Párisban is meg lesz a siker s majdan a hazai viszonyok is javulni fognak, úgy hogy művészeink és műiparosaink gyakran tövises, áldozatokát kívánó munkálkodásukért is megkapják a méltó elismerést.

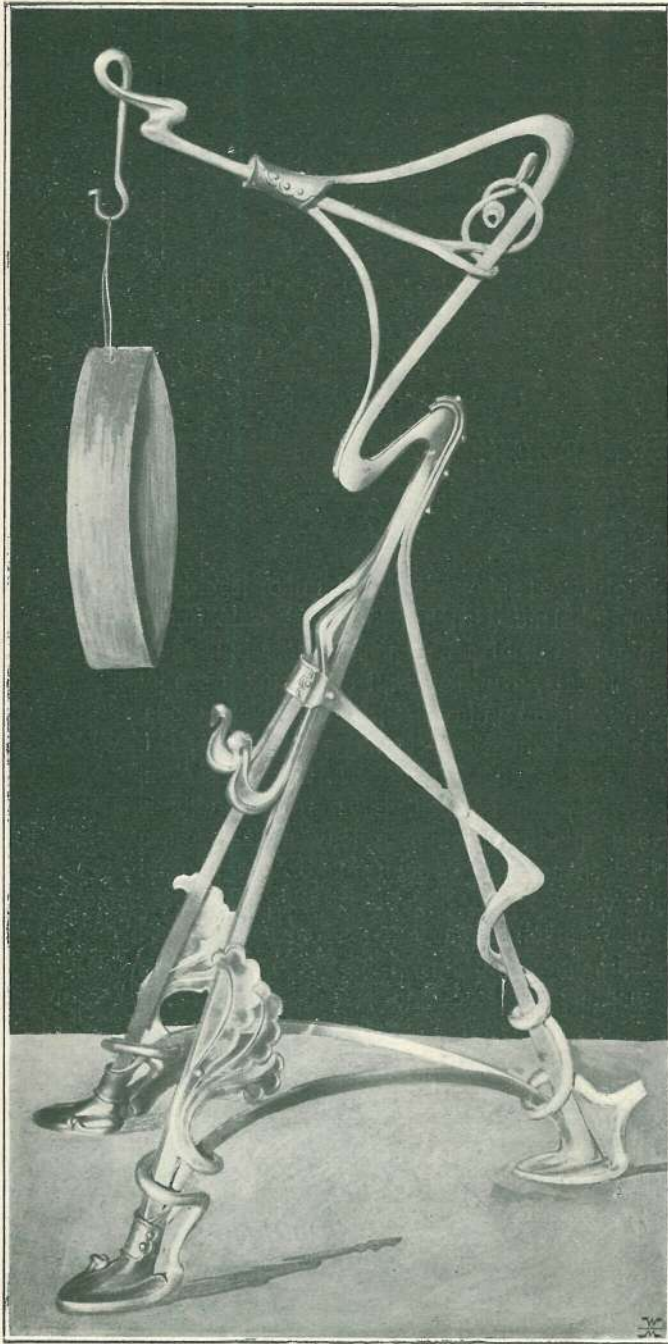
Diner-Dénes József.

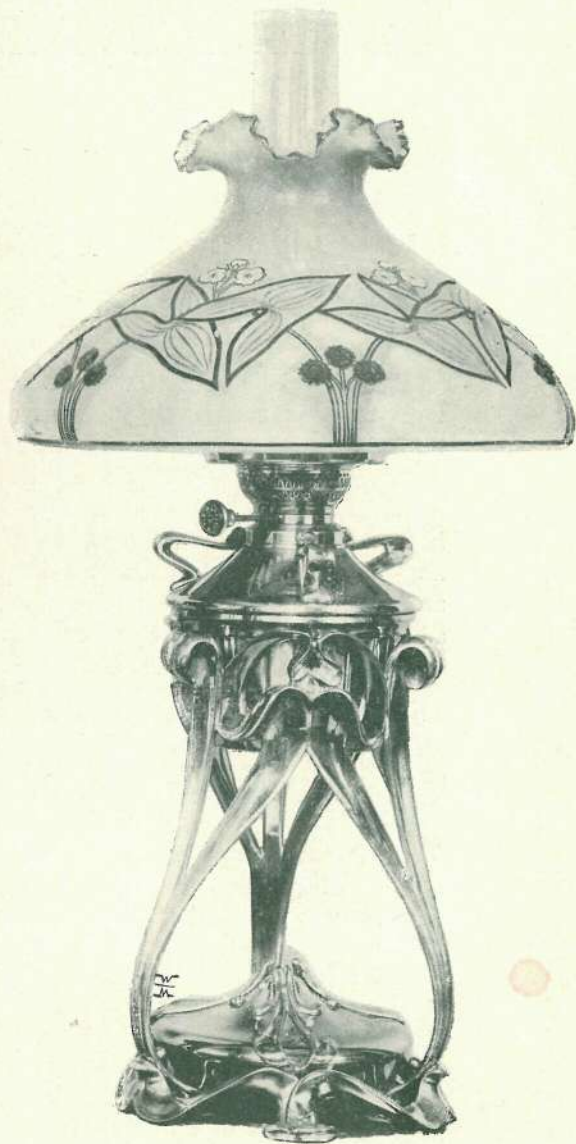

◊◊◊◊◊◊◊◊◊ SZALON, TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES. ◊◊◊◊◊◊◊◊◊
 A BÜTORT KÉSZÍTETTE BÁNYAI V, ASZTALOS ÉS ROTH J. KÁRPÍTOS.

◦◦ RÉZDOB-ÁLLVÁNY. ◦
 KOVÁCSOLT VASBÓL. ◦◦◦◦
 TERVEZTE SPIEGEL FRIGYES.
 KÉSZÍTETTE JUNGFER GYULA.

PETROLEUM LÁMPA.
 TERVEZTE HORTI PÁL.
 ◦◦◦◦ KÉSZÍTETTE ◦◦◦◦
 RISSLING RUDOLF ÉS FIA.

